

קרבות עיר במלחמה המודרנית*

בשנים האחרונות מתבלט יותר ויותר ערכם של הקרבות בתוך ערים. בהשפעת הנשק החדש והמגוון חלו שינויים מהפכניים במושגים המקובלים של "קרב-רחובות", שנהפך לעתים קרובות, במציאות הטכניקה דו-חדישה, לקרב מבית אל בית, או גם מחדר אל חדר. תחנות בהתפתחותן זו היו: — מלחמת האזרחים בספרד, וביחוד הקרב המשוכלל והמסופף על בניני הבטון של "עיר-האוניברסיטה" בצפון-מערבה של מדריד, קרב שנמשך יותר משנתיים, וכן גם ההגנה העקשנית על בניני האבן המוצקים בטולדו ובטרוואל, ועוד; הפלישה לארצות השפלה ב-1940, עם "מלחמת הגריליה" של הצנחנים הגרמנים ברחבי העיר הצפונית רוטרדם, והקרבות העקשניים בערי החוף של צרפת — בולון וקלה; ובזמן האחרון — מלחמת האיתנים במזרח: נזכיר כאן רק את ההגנה העקשנית והנואשת על טלין.

שני המאמרים המובאים בזה מתארים יפה את בעיית הקרב בעיר. האחד של ת. גריי, ממסכת ההדרכה של "משמר-הארץ" הבריטי, — מבטא בצורה מובהקת את לקח קרבות ספרד ואת התגובות לטכסיסיהם הצבאיים והפטיכולוגיים של חילות הגרמנים בחדרם לתוך גושים עירוניים; הוא מדגיש ביחוד את ההאבקות בתוך הבנינים, את חשיבות הנשק האינדיבידואלי, וערך חמרי-הנפץ. המאמר השני עוסק בעיקר בפעולתן של יחידות צבאיות שלמות, במבנה המקובל שלהן, ועומד יותר על שיטת ההתקדמות בשטחים הפתוחים, בין שהם רחבים — כגון שוקים, ככרות — ובין שהם רחובות רגילים בלבד.

יש להעיר כי כמה וכמה דברים בשני המאמרים, וביחוד במאמרו של ת. גריי, נובעים מאופן הבניה בכמה ארצות באירופה, וביחוד באנגליה, אשר הרוב המכריע של הבתים שם בנויים לבנים, והם מיוחדים לדירות-משפחה בנות שתיים או שלש קומות עם חדר-מדרגות פנימי. לעתים קרובות מחוברים הבתים גושים-גושים, מפנינת רחוב אחת לשניה. מובן, שצורות הבניה וסוגי החמרים באיזור הים התיכון הם אחרים. — המערכת.

באחד הנאומים שהשמיע ראש הממשלה — אולי היה זה נאומו המפואר ביותר — אמר לנו כי אפשר שנצטרך להלחם בארץ זו בכל שדה, על כל גבעה, בכל רחוב, בכל בית ואפילו בכל חדר.

לעולם לא נמסור את לונדון מנימוקים קלושים או סנטימנטליים; ואמנם אך איוולת גדולה היתה זו מצדנו לו עשינו כזאת. מלחמת בית-בית מאפשרת, מפאת עצם טבעה, למשוך את מרבית הצבא הגרמני לבית קיבולה של עיר בת-מידות כזו ולטחון אותו בתוכה, כדרך שמעבירים בשר במכונה המיוחדת לכך.

זאת לא נשיג ע"י מלחמת-הרחוב הרגילה, המקובלת בצבא מדורות, הבנויה על ההתקפה ברחוב הפתוח בחיפוי אש הנשק הקל; כאן תדרש תשובת אנשים אמיצי-החלטה, תשובה הגיונית, לשיטת המלחמה שפותחה ע"י מכונת-המלחמה הגרמנית בספרד ואשר, עד כמה שידוע, לא נשתכללה מאז.

הביטוי "קרב-רחובות" איננו מתאר במידה מספקת את שיטת המלחמה הזאת כיום; בעצם, יש בשם זה משהו מטעה; כי המקום האחד שיש להמנע מעבור בו, ויהי מה, בהתחשב עם דיוק אש הנשק הקל למרחקים קצרים, — הלא הוא הרחוב.

ארטילריה וטנקים

התועלת שבארטילריה וטנקים תהיה ודאי קטנה ביותר בעיר תפוסה בידי מגינים ותוקפים גם יחד. יש להניח כי ישתמשו בארטילריה רק כלפי בנינים

* הרצאה בבית-הספר למדריכי "משמר-הארץ" בהרלינגהם. חובאה ברחון "משמר-הארץ" — "Defence".

גדולים ומבודדים אשר ישמשו נקודות-מעון לצד השני. הערה זו אמורה גם ביחס להפצצה מן האויר; מלבד במקרה שהיא באה כהקדמה כללית להתקפה; אשר אז תורעש העיר גם במטוסים וגם בארטילריה – אם תהא אפשרות לכך – כדי להפוך את המקום לתל חרבות.

שיטת ההתגוננות הטובה ביותר במקרה זה היא הקמת מספר מצודות קטנות בנויות בתוך הבתים, אשר תוכלנה לעמוד בפני הרעשות כבדות ביותר. ואולם גם כנגד אלה אפשר להשתמש בהצלחה במרגמות, ובמידה פחותה יותר ברימוני-רובה. [אשר לטנקים, רבות מדי הסכנות האורבות להם ברחובות הצרים משהיו לתועלת בקרבות עיר; קרוב מאוד לשער כי תהיינה התנגשויות בינם לבין עצמם, וכן תושלכנה פצצות על גגותיהם, גם צר יהיה להם המקום לתמרון גאות. בתים משמשים מחסה מצוין מטנקים] כי ענין ממושך הוא להרוס בית בתוחה של 88 מ"מ; ואשר לפריצת בית ע"י מחץ ישר של הטנק – שיטת הריסה רגילה בטנקים, – הן קיימת תמיד הסכנה, שהטנק יפול לתוך מרתף. ברכב-קרב משורין אפשר להשתמש בתוך עיר לזניקות בחסות החשכה או בפעולת-הפתעה; ואולם מעטים הסיכויים להצלחה, ובמקרה של כשלון קשה להצדיק את אבדן הציוד.

הנשק שיש להשתמש בו

הנשק החשוב ביותר בקרבות-רחוב הוא רימון-העשן; בלעדיו תהא התנועה מבית לבית כהתאבדות-לדעת.

שני לו במעלה הוא רימון-היד (ח. נ. מ.); כוחו לפעול מסביב לקרן-זווית נותן לו יתרון על פני כל נשק אחר, ואין כמוהו לסלק את המגינים ממקום-המחסה שלהם. על אלה יש להוסיף כמה רימוני-הצתה או פצצות-מולוטוב. רובים, מקלעים ומכונות-יריה דרושים לתפקידי צלפות וחיפוי. לעולם אין להרכיב כידון לרובה, כי בטווחים הקצרים המצויים בבתים אין הכידון אלא מכביד, ועם זה הוא מקטין את דיוק הקליעה בעת הצליפה. בתוך הבתים טוב להשתמש באקדחים, סכינים ואלות. כלי-נשק אלה מועילים כאן ונוחים לשימוש. ה"תומפסון" כוחו יפה בשעה שאתה אורב למישהו מאחרי דלת; אם כי במרחב – בטווחים גדולים יותר – יש לראותו כנשק שקליעתו בלתי מדויקת עד להחריד.

ההתקדמות תבוצע במידה רבה, דרך הבנינים, ולכן יש לשאת כלי-פריצה, – קרדומות, או (אם אלה אינם בנמצא) מקושים; כמו כן מפצים בעלי להב-חיתוך רחב, ככל האפשר; פטישים כבדים בני 14 ליטראות (6,3 קילו) להריסת מחיצות לבנים; גרזני מכבי-אש, אתים ושקי-חול ריקים; פטיש של 3 ליטרות (1,3 קילו) ומסמרים בני 15 ס"מ לחסימה מהירה של חלונות; סולמות, או סולמות ארעי, בני 8-10 רגלים (3 מ'); ולבסוף – משור-יד גדול.

שיטת ההתקפה

בעבר היו מקיפים עיר, שמים עליה מצור ומרעיבים אותה; כיום אי אפשר להרעיב עיר גדולה, פחות או יותר, בלתי אם יש לצרים עליה שליטה מוחלטת באויר, וגם אז לא יהיה זה לפי רוח השיטות המודרניות של "מלחמת-בוק" מהירה. ההתקפה המודרנית מחייבת להבקיע לתוך העיר בכמה קווי-התקדמות, דרך הבתים ממש, לאורך כמה רחובות, עד ל"מטרה" הראשונה, או לקבוצת המטרות.

כדי 800-1000 מטר בתוך גבולות העיר. הדברים אמורים, כמוכן, בשטחי העיר הבנויים בצפיפות; בפרברים הפתוחים, פחות או יותר, יש לנהוג כבנוף פתוח, שיש בו מקומות-מחסה רבים מאוד, ואין להתייחס לקרבות שם כאל קרבות-רחוב. לאחר כיבוש קווי-התקפה לאורך כמה רחובות שנבחרו לכך מראש - רחובות השלוחים, אולי, אל קצוות העיר כחישורי-אופן, וסופי הרחובות במרכז הם המטרות הראשונות - מכנסים דרך הקוים האלה חיילים במספר ראוי, להוות ריכוזי-כוח במטרות הנ"ל. כמטרה יכולה לשמש כל נקודה שאפשר לרכז בה חיילות, כגון: ככרות-דשא, בתי-סוהר, אולמות צבוריים, תחנות כוח, בנינים גדולים, צבוריים או פרטיים, משרדים וכו'.

התקפה חישורית

משרוכזו הכוחות הדרושים במטרות הראשונות, מחברים את המטרות האלה יחד ומתקיפים את מגיני העיר מן הפנים כלפי חוץ, וכך מונעים מהם להביא תגבורת מקרב העיר. בעיר גדולה כובשים אחרי כן קבוצה שניה של מטרות ומפלסים באותו האופן קווי-התקפה אליהן.

במקום השיטה המיגעת של הקמת קווי-התקפה מוצקים בתוך הבתים עצמם, כפי שהוסבר לעיל, אפשר, לעתים, להשתער לתוך העיר בחסותה של חשכה או בדרך הפתעה. ואולם אם ההגנה היא אמיצה אין סיכויים רבים להצלחת השתערויות כזאת; באשר ספק הדבר, אם הכוחות הפורצים בדרך זו יספיקו בשביל להחזיק במטרה בתוך העיר ולפלוס את דרכם כלפי חוץ באופן המתואר לעיל.

ברור, שהקמת קווי-קשר טובים בתוך הבתים עצמם יש לה חשיבות מכרעת בהשגת הנצחון; צריך להחזיק בקוים אלה ולהגן עליהם לכל ארכם, באשר דרכם תבוא כל תגבורת ובהם יעברו כל הנפגעים ונמטרות כל התשדורות.

הטקטיקה של השתערויות על עמדות-ההגנה

כדי להשתלט על קצה גוש של בתים יש לעבור ברחוב פתוח. הדבר יעשה על ידי כוח-חלוץ מורכב ממספר חיילים קטן ככל האפשר, בחסות עשן; דעה מקובלת היא, שבכל קרבות-רחוב גדול מספר האבידות במידה לא רגילה ברגעי נסיונות ההתפרצות לתוך בנין.

ברם, אפשר לדאוג לכך, שהזלת תיפתח על נקלה עוד לפני שיגיעו אנשי החלוץ אליה; יש לשלוח את אש הנשק הקל אל מרכז הדלת, אשר שם ימצא ודאי המנעול, ואל חלקה התחתון והעליון, אשר שם קבועים, אולי, בריחים. פגז מכוון יפה, שנורה מתוך מרגמה, יקל מאד על פתיחת הדלת.

כל מי שיעשה מעשה שטות לפרוץ דלת כשהוא ניצב ממולה, סופו, ודאי, שיקבל כדור בחזהו מיד עם גמר מלאכתו. אם הוטל עליך לפתוח דלת ביחידות, הרי עליך לבעוט בה מן הצד, ומשנפתחה, תטיל מיד רימון לתוך החדר.

אין תועלת בזריקת רימוני-יד אל חלונות ממרחק רב; כמו כן לעולם לא יפרוץ רימון את הדלת אם יטילוהו אליה ישר. רעה מזו: קפוץ יקפוץ הרימון חזרה ויתפוצץ בקרבת הזורק וחבריו להנתם.

רצוי, שהחדר הראשון שבוחרים בו לפרוץ לתוכו תהיינה בו רק שתי דלתות, חיצונית ופנימית, ואל יהיה זה פרודור-הכניסה של הבית. פרודורים וחדרי-מדרגות הם מקומות מסוכנים ביותר, כי רבות בהם הדלתות הנפתחות לתוכם, וברגע בלתי צפוי כלל עלולים להגיע מתגוננים מאחריהן.

✓ המטבח הוא, אולי, ברוב הבתים המטרה הראשונה הטובה ביותר; משם צריך לחדור לקומות העליונות ע"י פריצת חורים בתקרות וברצפות; באופן זה אפשר להקים דרך מוגנת אל הקומה העליונה, שיש לבכר אותה על פני הקומות התחתונות, באשר קשה יותר לירות אל חלונות גבוהים, וקל יותר להשליך פצצה דרך הרצפה אל היושבים למטה מאשר לדחוק אותה דרך התקרה כלפי מעלה. משמגיעים לקומות העליונות יש לסתום ולבצר את כל חלונות החדרים שדרכם עובר הקו; יש להתקין אשנבי-יורים במקומות הנראים פחות לעין; אחר כך מכינים התוקפים שורת פרצות בקירות לאורך כל בלוק הבתים. הפרצות תיעשינה, כמובן, לא בקו ישר אלא בדירוגים, וגדלן צריך להיות כדי יכולת איש לעבור בהן במהירות ובנוחיות.

ההאבקות מחדר לחדר

שיטת התנועה מחדר אל חדר דרך הקירות משחררת את התוקפים מהכרח השימוש במבואות-כניסה ובחדרי-מדרגות והיא מוצאת אל הפועל בדרך זו: במפץ המונף תנופת-חיתוך מורידים את הטיח מן הקיר, בגובה הראש, בערך, עד שמתגלות האורבות בין הלבנים. אח"כ מפוררים את הטיט מסביב ללבנה אחת, משלושה עברים, ומבקעים במכה חדה את הלבנה באמצעה. משנתערערה מחצית הלבנה דוחפים אותה במכה אחת אל החדר השני, וראש המפץ נשאר תקוע באלכסון לרוחב החור.

עתה טופח איש המפץ על שכם רמן העומד לצדו, ושניהם סופרים בלחש עד שנים-עשר. זה נמשך כ-3/4 עד 4 שניות. אז מוציאים את המפץ; הרמן, ששחרר את נצרת הרימון ומנופו ברגע שטפחו לו על שכמו, שולח עתה את הרימון בלי-שהיות בעד החור, - והמפץ מושב למקומו בפירצה.

אם הכל שקט לאחר התפוצצות הרימון, פורצים את הקיר בזריזות, מן החור הראשון למעלה עד כדי 60 ס"מ מן הרצפה. פעולה זו צריכה להמשך כ-5 דקות, בעוד שעקירת הלבנה הראשונה עלולה להמשך גם עשר דקות; הרמן והמפץ עוברים בעד הפירצה ושלושה זקיפים נשארים בחדר שנעזב על ידי השנים הראשונים.

כך קובעים שמירה בכל חדר שבקו ההתקדמות; מדי התקדם הקבוצה שבראש כדי חדר נוסף, זו כל הקו אחריה; ואולם בראש ההתקפה יהיה תמיד מספר אנשים מינימלי בלבד. רק כשמגיעים לסוף הבלוק עורכים חיפוש מדוקדק ומטהרים את הבתים. עתה יש לשוב לקומה הראשונה, כדי לפרוץ דרך הרחוב אל תחילת הבלוק הבא.

באפשרות הראשונה יש לבנות מנהרות, חפירות מוגנות, או מתרסים, בין בלוק בתים אחד למשנהו, ואולם עד שנבנו עוברים במעטה עשן ובחיפוי אש הנשק הקל. המקומות הפתוחים מהוים את נקודות התורפה בקו ההתקדמות ואסור לתת שיתערערו.

✓ בתים שנתפסו, מן ההכרח לסמנם באות הנראה למרחוק, וכמובן לא באות שיובן על ידי האויב; ואולם צורת האות צריכה להיות ברורה למדי, שלא תהיה נתקף ע"י אגשיך אתה במקרה שיתגלגלו לרחוב שכבר הותקף. סמרטוט מלוכלך תלוי בכל בית בפינה השמאלית העליונה של כל חלון ימני עליון, - יכול לשמש סימן מתאים.

קרבת-רחובות עולה בבלבולו על כל קרב בשדה הפתוח, ועבודת המטה ומשלוח ההודעות צריכים משום כך לעמוד על דרגה גבוהה ביותר.

חשוב מאוד לרכוש אימון ונסיון בפריצת קירות ודלתות, בהסרת דלתות מצריהן, בהתזת טיח מן התקרה, בחסימת חלונות ~~האחרונה נעשה בעזרת~~ דלתות ששמים ביניהן מזרונים לשמש מחסה מאש הנשק הקל.

האסטרטגיה והטקטיקה של ההגנה

האסטרטגיה והטקטיקה של ההגנה על עיר תלויה הרבה במידת ההתכוננות האפשרית לפני כן.

מערכת מתרסי-רחוב מותקנת כהלכה חבלום כל נסיון התפרצות שיעשה ע"י רכב-קרב משורין; ואילו נקודות-מעוז מוצקות, הבנויות בשביל לעמוד בהרעשות-ההקדמה והשולטות מנקודות אסטרטגיות על קוי ההתקפה הפתוחים, - תכרחה את האויב לבקש לו מפלט ומחסה בבתים עצמם. התנועה תחת מחסה היא אטית בהכרח ונותנת, משום כך, חופש מסוים בבחירת הטקטיקה של ההגנה. נקודות-מעוז צריכות להקבע בפרשות-רחובות רבות ככל האפשר, שלא יהיה לאויב כל קו בטוח אל לב העיר; חלילה למגינים לשכוח את פרשות-הרחובות: גם עמדה שאינה חזקה ביותר תבריא שם את האויב אל תוך הבתים מהרחובות המסועפים; ואולם האויב יעשה מאמצים עקשניים ויקריב מספר אנשים גדול, כדי לעבור את הרווחים שבין הבתים; באשר אם יכשלו מאמציו אלה לא תוכל ההתקדמות להמשך.

יש לשער שהאויב ישתמש במסך-עשן; כנגד זה יהיה, לעתים קרובות, ערך לאש שתבוא מהבתים מלמעלה. מגובה אפשר לעתים קרובות לראות דרך מסך-קרקע, בשעה שאש, אופקית" תהיה רק, "עיוורת".

בנינים שיתבלטו בעוז הגנתם, "יתכבדו", אולי, באש-ארטילרית; אך יתכן שלא יותקפו מיד; יש לשער שטיהורם ידחה עד שינותקו מכל מקורות-תגבורת ואספקה. על בנינים חשובים, ובעצם על כל בנין גדול שעלול לשמש נקודת ריכוז מועילה לאויב, צריך להגן כראוי. בדרך כלל אנו מוצאים שבנינים כאלה מוקפים מגרש פתוח המאפשר הגנה נאותה מתוך נקודות חזקות בתוך הבנין עצמו, בעזרת מתרסי-תיל מסביב למגרש.

בנינים שאינם מוקפים מגרשים פתוחים, כגון בתי-חרושת רבים, יהיו זקוקים לנקודות-מעוז אשר תוקמנה בנקודות אסטרטגיות השולטות על דרכי-ההתקרבות, במרחק-מהבנין עצמו.

הדוף את האויב אל מחסה

שיטת הפעולה הכללית של המגינים תהיה לאלץ את האויב לבקש לו מחסה ולהשאר בו, ואח"כ להציק לו במידה כזו עד שיאלץ סוף-סוף להסתלק. נקודות מעוז, צלפים מבנינים קרובים ומרגמות השולחות אש מן הרחוב הסמוך, - אלה ישיגו את המטרה הראשונה; על הפעולה השניה נעמוד ביתר פירוט.

יש לשער שהאויב פועל לפי מפות מדויקות, ואולם אלה לא תגלינה לו דבר על גזקים שנגרמו זה לא כבר - מהפצות ואש פגזים.

פרצות שחלו בשורת הבתים בעקבות ההרעשות, או שנגרמו בכונה תחילה ע"י פיצוץ או בערה, יהוו קשיים בלתי צפויים, ומשום כך גם רציניים.

האנשים שמוטלת עליהם ההגנה בקו ההתקפה בתוך הבתים, צריכים לשאוף להמצא מעל למתקפים, באשר משם יוכלו לשלשל רימונים דרך הריצפה; זאת

יעשו ע"י הרמת הלוחות בעזרת המפץ ודחיקת הרימון דרך טיח התקרה בעזרת הרגל. כמו כן אפשר להכין חורים בקירות ולכסותם בתמונות או ברהיטים, ובהגיע האויב נקל לכבדו ברימון הנדחף דרך החורים האלה. ולבסוף, מספר אנשים קטן, הקונה לו שביתה בתוך בלוק הבתים שבו מתקדם האויב, יכול לנקוט בטקטיקה של הטרדה; כמו כן אפשר לטמון "פחים" המכוונים לשבירת רוחו של האויב או להשמדתו.

פחים

בבתים אשר בקו ההתקפה צריך להרבות בטמינת "פחים" – כשלושים מכשולים בכל בית, וכמספר הזה מכשולים מדומים. גם המכשולים הפשוטים ביותר – כגון ספרים כבדים, או מגש כלי-זכוכית, אשר יפלו על ראש הנכנס בהפתח הדלת – יסייעו לערער את רוח האויב. מובן, שאמון מרוכז או חומצה, כשיש להשיגם, טובים מזה.

אם הספקת החשמל והגז עדיין פועלת אפשר לחבר זרם חשמלי אל ידית הדלת או אל חוטי-ברזל נגררים; את הגז אפשר לשלח לתוך חדרים סגורים.

רימוני-יד רגילים אפשר לחבר אל הדלת באופן שניצרותיהם תחלצנה עם פתיחת הדלת; כמו כן אפשר להפעיל רימונים או מוקשים בעזרת כל חפץ מיטלטל או מושך-לב – כגון רהיטים, חלונות, מגירות, קופות-כסף, שרשרות-בתי-כסא, כובעי-קצינים או תיבות של תיקי המטה, כלי-זין מיושנים וצרכי מזון; ההפעלה תהיה באופן חשמלי בעזרת נפצים (דטונטורים) של מתח נמוך (מס' 72), או באופן מכני בעזרת נפצים המופעלים בחבל.

חוטי-ברזל מכשילים יש למתוח בחדרי-מדרגות ובמקומות מעבר; מהם שיפעלו את פעולתם על-ידי משיכה, מהם ע"י ניתוק – בעזרת משקולת או קפיץ אשר בהשתחררם ימשכו בחבל הנפץ. פעמים מותחים חוטי-ברזל סחם, רק כדי להתעות את האויב ולהפחידו.

טמינת "פחים" מדומים אינה נמשכת פחות זמן מאשר טמינת מכשולים אמיתיים. ואולם החשש שמשוהו עלול להתרחש בכל רגע, יש שהוא שובר את רוח האויב יותר מאשר יגרום לכך הפח הממשי. ולבסוף, אפשר להשאיר בבנין מוקשים מופעלים על ידי חשמל, כדי לפוצצם בשעת הצורך מבית מרוחק אשר בקצה הרחוב או מחוצה לו.

מן ההכרח הוא שדו"ח מלא על כל אמצעי-הגנה מסוג זה ימסר למפקדה; יש לסלק את הפחים או לבטל את כושר פעולתם בעבור סכנת ההתקפה.

היתרון למגינים

כללו של דבר, קרבות עיר רבי-סכנות הם תמיד – ויותר למתקיפים מאשר למגינים. יתרון זין למתקיפים אין ערכו מכריע כאן כאשר בקרבות בנוף-פתוח. תצפית וסיוור הם מן הדברים הקשים ביותר, ולמעשה כמעט שאי-אפשר לדעת מה מתרחש, מלבד בסביבתך הבלתי-אמצעית.

עבודת המטה ומסירת התשדורות צריכה להצטיין ברמתה הגבוהה ביותר, ומכסימום של חופש-יזמה צריך להנתן לאיש במקום, כי בשעת הדחק יש אשר ערך מכריע לחוש התחבולה שלו.